
Foto: Fairtrade Sweden

EUDR: VKEdele kohaldatavad leevendusmeetmed ja kohustused

FAIRTRADE

Kaasrahastanud Euroopa Liit

Mikro-, väike- ja keskmise suurusega ettevõtjale (tarneahela esmane ja hilisema etapi ettevõtja)

Viimane uuendus: 20.4.2026

Kuigi EUDRiga kehtestatakse kõrgetasemeline keskkonnakaitse, võetakse määruses siiski arvesse, et ettevõtjad erinevad oluliselt suuruse, võimsuse, tarneahela keerukuse ja riskide poolest. Määruse tõhusaks, proportsionaalseks ja praktiliseks rakendamiseks on nii määruses kui ka selle rakendamise raamistikus ette nähtud mitmed lihtsustamismeetmed. Nende viie leevendusmeetme kategooria eesmärk on luua tasakaalustatud, praktiline ja riskipõhine lähenemine EUDR-i nõuete täitmisele. Need on kavandatud toetama ettevõtteid oma kohustuste vastutustundlikul täitmisel, tegemata järeleandmisi määruse eesmärkides.

Viis peamist leevendusmeedet ja kohustused

1 Ettevõtja suurusest ja tarneahela rollist tulenevad erandid

Väikestel ja keskmise suurusega ettevõtjatel on sageli vähem ressursse kui suurtel ettevõtjatel. Ettevõtja suurusest tulenevad erandid võtavad neid erinevusi arvesse, võimaldades mikro-, väikese ja keskmise suurusega ettevõtjatele:

- kohandatud rakendamise ajakavasid,
- lihtsustatud dokumenteerimis- või
- aruandlusnõudeid.

tagades samal ajal raadamisvabaduse.

2 Ajalised erandid

EUDR näeb teatavate ettevõtjate kategooriate jaoks ette üleminekuperioodid ja erinevad rakendamise ajakavad. Ajalised erandid hõlmavad:

- struktureeritud ajapikendusi ja
- järkjärgulist kohustuste kasutuselevõtmist,

et anda ettevõtjatele piisavalt aega hoolsuskohustuse täitmise süsteemide väljatöötamiseks, tarneahelate kaardistamiseks ning asukohatuvastuse ja jälgitavuse tööriistade rakendamiseks.

3 Riikide võrdlussüsteemi erandid

EUDR hõlmab riikide võrdlussüsteemi, mille alusel liigitatakse riigid või piirkonnad vähese, standardse või suure raadamise riskiga riikideks või piirkondadeks. Vähese riskiga riikidest hankimise korral võimaldab võrdlussüsteemi alusel antav erand kohaldada:

- lihtsustatud hoolsuskohustuse nõudeid.

Selline meetod vähendab vähese riskiga riikidest hankivate ettevõtjate halduskoormust.

4 Tooraine erandid

Kõik ELi raadamisvabade toodete määrusega seotud materjalid ega tooted ei kuulu selle kohaldamisalasse. Teatavatel juhtudel, näiteks

- ringlussevõetud materjalide,
- enne tähtpäeva toodetud toodete või
- määrusega hõlmamata komponentide puhul

kehtib tooraine erand ja neid materjale ei peeta kohaldamisalasse kuuluvaks. Sellistel juhtudel ei nõuta hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioone ega riskihindamist.

5 Haldusega seotud erandid

Ettevõtjad võivad anda **volitatud esindajale** õiguse esitada nende nimel artikli 4 lõike 2 kohane hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioon.

1 Ettevõtja suurusest ja tarneahela rollist tulenevad erandid

Määrusega on sätestatud ettevõtjate rolli ja riskiprofiili arvesse võttes erinevad leevendussmeetmed kogu tarneahelas. Need hõlmavad erandeid väikese riskiga riikides asuvatele esmatootjast ettevõtjatele, tarneahela hilisema etapi ettevõtjatele ja kauplejatele, kusjuures VKEdele ja mitte-VKEdele kohaldatakse proportsionaalseid nõudeid.

Esmatootjast (mikro- ja väike)ettevõtjad väikese riskiga riikides (EUDRi artikkel 4a) saavad kasu lihtsustatud hoolsuskohustusest ja vähendatud haldusnõuetest, mis peegeldavad nende madalamat riskiprofiili. Nad peavad esitama vaid ühekordse lihtsustatud deklaratsiooni (koos hinnangulise aastase kogusega) TRACES-süsteemis. Lisaks on neil lubatud asukohatuvastus asendada postiaadressiga ja partiid hinnanguliste aastaste kogustega.

Esimesed tarneahela hilisema etapi ettevõtjad ja kauplejad (EUDRi artikkel 5) võivad tugineda tarneahela varasemas etapis kogutud hoolsuskohustuse andmetele, mis vähendab kohustuste dubleerimist. Nad peavad koguma ja säilitama üksnes viitenumbreid ning oma otseste (nii tarneahela hilisema kui ka varasema etapi) kaubanduspartnerite andmeid.

Edasiste tarneahela hilisema etapi ettevõtjate ja kauplejate (EUDRi artikkel 5) suhtes kohaldatakse vähendatud kohustusi. Nad ei pea esitama hoolsuskohustuse täitmise deklaratsiooni (HTD) ega korraldama riskihindamist. Neil ei ole kohustust säilitada viitenumbreid, kuid nad peavad koguma ja säilitama andmeid tarnijate ja tarneahela hilisema etapi partnerite kohta. Suured ettevõtjad peavad lisaks olema registreeritud TRACES-süsteemis.

Määrust kohaldatakse järk-järgult ettevõtja suuruse järgi: **keskmise suurusega ja suured ettevõtjad peavad määrust täitma alates 30.12.2026, samas kui mikro- ja väikeettevõtjatele kehtib täiendav kuuekuuline üleminekuperiood kuni 30.06.2027.** Kohaldatavate kohustuste ja tähtaegade määramisel hinnatakse ettevõtja suurust ELi määratluse kohaselt 31. detsembri 2024. a seisuga.

Lihtsustatud hoolsuskohustus esmatootjast mikro- ja väikeettevõtjatele: (st suuruse poolest väikseim kategooria) lihtsustatud menetlus, kus nad peavad täieliku hoolsuskohustuse dokumentatsiooni asemel esitama ühekordse lihtsustatud deklaratsiooni, mis vähendab väikseimate ettevõtjate halduskoormust.

2 Ajalised erandid

EUDRi kohustused varasematele toodetele ei kehti (üleminekureegel)
EUDRiga on kehtestatud varasematele toodetele üleminekureegel: kõik I lisas loetletud tooted, mis on toodetud või saagina korjatud enne 31. detsembrit 2020 (artikli 13 punkt a), jäävad määruse kohaldamisalast välja. See säte tagab, et enne määruse kohaldamise algust turule lastud toodetele ei kohaldata tagasiulatuvalt hoolsuskohustuse nõudeid, pakkudes olemasolevatele varudele ajutist leevendust ja õiguskindlust.

Import enne EUDRiga kehtestatud kohustuste jõustumist
Ettevõtjad ja kauplejad peavad säilitama vaieldamatuid ja kontrollitavaid tõendeid selle kohta, et asjaomane tooraine lasti turule enne EUDRi jõustumist (30.12.2026/30.06.2027). Ettevõtjad, kes impordivad tooteid ELi turule enne EUDRiga kehtestatud tähtaegu, peavad säilitama selgeid, kontrollitavaid ja vaieldamatuid tõendeid selle kohta, et asjaomased toorained või tooted toodi turule enne määruse jõustumist (30.12.2026/30.06.2027).

Photo: Fairtrade Sweden

Asjaomased artiklid erandite kohta

- Ettevõtja suurusega seotud erandid – artikli 5 lõiked 2–4
- Tarneahela rollist tulenevad erandid – artikkel 5
- Ajalised erandid – artiklid 37 ja 38
- Tooraine erandid – I lisa
- Riikide võrdlussüsteemi erandid – artikkel 13
- Haldusega seotud erandid – artikkel 6

3 Riikide võrdlussüsteemi erandid

EUDRi artikli 13 kohaselt on ettevõtjatel võimalik saada märkimisväärseid lihtsustusi asjaomaste toodete ELi turule laskmisel või eksportimisel. Ettevõtjad ei pea täitma artiklites 10 ja 11 sätestatud hoolsuskohustuse nõudeid, kui kõik järgmised tingimused on täidetud:

- ·**Ettevõtja on hinnanud** tarneahela keerukuse ja määruse nõuetest kõrvalehoidmise riski või tundmatu päritoluga või suure või standardse riskiga riikidest pärit toodetega segamise riski. Selle hindamise põhjal kinnitab ettevõtja, et kõik asjaomased saadused ja tooted pärinevad eranditult riikidest või piirkondadest, mis on artikli 29 kohaselt väikese riskiga (riikide võrdlussüsteem).
- ·**Täielikult väikese riskiga riikidest hangitud toodete puhul** ei nõuta riskihindamise tegemist ega riskivähendamismeetmete rakendamist. Lihtsustus kehtib ainult juhul, kui tarneahelas ei ole märke määrusest kõrvalehoidmise või segamise riski kohta.

EUDRi kohaselt väikese, standardse või suure riskiga riikide ja piirkondade ametlik nimekiri on saadaval siin.

4 Tooraine erandid

EUDR näeb ette erandid teatud toorainkategooriate suhtes, tunnistades, et osa toorainete puhul on raadamise risk väiksem. Järgmistes punktides kirjeldatakse konkreetseid juhtumeid ja tingimusi, mille korral toorainetega seotud erandeid kohaldatakse.

Tooraine erandite peamised põhimõtted

- Hoolsuskohustus kehtib üksnes EUDRi I lisas loetletud esmase tooraine suhtes (näiteks šokolaadi puhul kohaldatakse hoolsuskohustust kakaole, kuid mitte koostisosana kasutatavale palmiõlile).
- Tooted, mis on valmistatud üksnes olelusringi lõpus olevatest materjalidest, on EUDRi nõuetest vabastatud. See hõlmab tooteid, mis koosnevad 100% ulatuses asjaomastest ringlussevõetud saadustest (nt ringlussevõetud puit või ringlussevõetud nahk).
- Asjaomaste toodete rentimine, kui neid tavapäraselt turul kättesaadavaks ei tehta, on määruse kohaldamisalast välja jäetud.
- Pakendimaterjalid, kaubaalused ja kasutatud kaubad ei kuulu määruse kohaldamisalasse, kui neid ei müüda iseseisva tootena.
- Tooted, mis kuuluvad I lisa koodi ex 49 alla, nagu paberil raamatud, ajalehed, pildid jm trükitooted, on EUDRi kohaldamisalast selgesõnaliselt välja arvatud.
- Tootenäidised ei kuulu kohaldamisalasse – väikesed tootekogused, mis on ette nähtud üksnes katsetamiseks, demonstreerimiseks või hindamiseks, ei kuulu EUDRi hoolsuskohustuse nõuete alla.

Oluline piirang:

- ·Kui toode sisaldab mis tahes koguses vabastusele mittekuuluvat asjaomast kaupa, ei kohaldata vabastust.
- ·Tootmisprotsesside kõrvalsaadused ei ole erandiga hõlmatud, kui sisendmaterjal ei ole klassifitseeritud jäätmetena (näiteks kakao töötlemisel tekkivate kakaoubade kestade suhtes erandit ei kohaldata).

Sertifitseerimisest tulenev piiratud erand

Sertifitseerimisskeemid võivad EUDRi raames olla toetavaks tõendusmaterjaliks, aga nad pakuvad piiratud leevendust ega asenda kohustuslike nõuete täitmist. Usaldusväärsed sõltumatute osapoolte sertifikaadid võivad toetada ettevõtte riskihindamist artikli 10 tähenduses, aidata tõendada seaduslikkuse nõude täitmist ning näidata tarneahela tõhusat juhtimist, aidates seeläbi põhjendada madala riskiga profiili ja praktikas lihtsustada teatud kontrolli- ja tõendamisprotsesse.

Oluline on märgata, et sertifitseerimisskeemid ei asenda ega vähenda määruses sätestatud hoolsuskohustuse põhinõudeid ning iseenesest ei tõenda need nõuetele vastavust. Sõltumata sertifitseerimisest vastutavad ettevõtjad täielikult geolokatsiooniandmete kogumise, seaduslikkuse nõuete täitmise kontrollimise, riskihindamise läbiviimise, vajaduse korral riski maandamise meetmete rakendamise ning hoolsuskohustuse avalduse esitamise eest. **Seega võib sertifitseerimine tugevdada ja toetada EUDR-i nõuete täitmist, kuid see ei vabasta määrusest tulenevate kohustuste täitmisest.**

Erandeid ei kohaldata

EUDRiga ei anta erandeid toote, piirkonna või tootjatüübi alusel. Kõikidele asjaomastele toodetele ja tarneahelatele kehtivad endiselt määruse nõuded.

Määrus ei näe ette ka rahalist toetust, tasude vähendamist ega kulude jagamist. Abi võib tulla välistest programmidest või algatustest, näiteks Fairtrade'i projektidest ja HREDD-i (Human Rights and Environmental Due Diligence) rahastusest geolokatsiooniandmete kogumiseks, samuti Fairtrade'i standardite raames pakutavatest geolokatsiooniandmete kontrollidest ja koolitustest.

Asukohatuvastuse andmete kogumine on kohustuslik kõikidele ettevõtjatele, välja arvatud esmatootjast ettevõtjatele. Nemad peavad esitama asjaomaste toorainete maatükkide koordinaadid.

5 Haldusega seotud erandid

Ettevõtjad või kauplejad võivad anda volitatud esindajale volituse esitada nende nimel artikli 4 lõike 2 kohane hoolsuskohustuse täitmise deklaratsioon.
Mikroettevõtja või füüsilise isiku puhul võib esindajaks olla ka järgmine ettevõtja või kaupleja tarneahelas, kes ei ole mikroettevõtja ega füüsiline isik. Volituse andnud ettevõte **jääb siiski täielikult vastutavaks** asjaomase tootega seotud EUDRi nõuete täitmise eest. Määruses sätestatud volitava ettevõtja või kaupleja nõudeid tuleb kohaldada ja järgida.

Nõuded:

- Volitatud ettevõtja või kaupleja peab olema asutatud Euroopa Liidus (EORI number).
- Volituse koopia peab olema esitatud Euroopa Liidu ametlikus keeles.

Foto: Fairtrade Sweden

Lisajuhised:

- VKEdest kauplejate kohustused,
- Otsustuspuu tarkvara valimiseks,
- Vooskeem,
- Tootejuhend